

Eero Nukari

Höltän suvun viisi vuosisataa Mäntyharjussa ja Pertunmaalla

*Omistettu Höltän edesmenneille sukupolville
ja heidän työnsä sekä heitä muisteleville
jälkipolville ja ystäville.*

Höltän suvun viisi vuosisataa
Mäntyharjussa ja Pertunmaalla

Eero Nukari
Diplomi-insinööri, s. 1948

nukari@kolumbus.fi

Vanhemmat sukutaulussa 271
Puoliso Anneli Nukari o.s. Siltovuori, äiti sukutaulussa 1079

Eero Nukari

**Höltän suvun viisi vuosisataa
Mäntyharjussa ja Pertunmaalla**

Toinen, tarkistettu painos

© 2025 Eero Nukari teksti, kuvat ja taitto
© 2023 Helinä Kiesilä henkilötietoja
© 2023 Tiina Hölttä tilatietoja

Sukutaulut toteutettu SukuJutut-sukututkimusohjelmalla, © Atk-palvelu Luhtasaari Oy

Kustantaja: BoD · Books on Demand, Mannerheimintie 12 B, 00100 Helsinki,
bod@bod.fi

Kirjapaino: Libri Plureos GmbH, Friedensallee 273, 22763 Hampuri, Saksa

ISBN: 978-952-80-1958-9

Sisällys

	Sivu
Johdanto	7
Höltän, Anetun ja Kuortin tilat ja asukkaat	11
Höltän kylä	14
Peltola	19
Anttila	20
Mäentalo eli Antinmäki	21
Jussila	23
Moukkula	24
Lampila	25
Heikkilä	26
Uutela eli Vierula	27
Likasenlahti	28
Koivisto	30
Anetun kylä	31
Marttila	31
Vatoila (Vatola)	34
Uotila	36
Sauvala	38
Ollila	40
Kuortin kylä	41
Tuokkola	42
Sukuhaarojen välisiä avioliittoja	42
Suuri Savontie	45
Höltän suku Höltän kylässä	51
Höltän talojen isännät	52
Höltkä	52
Peltola	54
Anttila	55

Mäentalo eli Antinmäki	57
Jussila	58
Moukkula	59
Lampila	59
Heikkilä	60
Uutela eli Vierula	62
Geenitutkimuksia	63
Muita Höltän sukuhaaroja ja erillisiä sukuja	65
Sukutaulut	67
Höltän kantasuku	69
Höltän Heikkilän sukuhaara	97
Anetun Sauvalan II sukuhaara	121
Höltän Uutelan sukuhaara	126
Höltän Moukkulan sukuhaara	151
Höltän Jussilan sukuhaara	157
Höltän Lampilan sukuhaara	161
Höltän Karmin torpan sukuhaara	175
Höltän Peltolan sukuhaara	189
Anetun Marttilan sukuhaara	225
Höltän Likasenlahden I sukuhaara	301
Anetun Sauvalan I sukuhaara	308
Höltän Anttilan sukuhaara	319
Höltän Mäentalon sukuhaara	326
Kuortin Tuokkolan sukuhaara	336
Höltän Koiviston sukuhaara	366
Anetun Ollilan sukuhaara	433
Nurmaan Heikkilän sukuhaara	439
Höltän Likasenlahden II sukuhaara	450
Anetun Vatoilan sukuhaara	528
Henkilöluettelo	543
Lähteitä	647
Höltän kylän tilat vuonna 1983	Liite

Johdanto

Maa on niin kaunis -virren suomenkielisessä käännöksessä on tekstin ajatuksen muuttanut sanavalinta säkeessä ”miespolvet vaipuvat unholaan”. Alkuperäistä tanskankielistä, saksankielistä käännöstä ja Suomen ruotsinkielisen virsikirjan muotoa vastaisi paremmin teksti ”miespolvet vaihtuvat vuorollaan”.

– Unholaan vaipumisen vastapainoksi sukututkimus pyrkii koostamaan tietoa menneiden sukupolvien elämästä ja kertomaan vaihtuneiden sukupolvien vaiheista.

Sikututkimus tuo esiin yksilön merkityksen osana sukupolvien ketjua. Jos yksikin lenkki ketjusta puuttuu, ketju ei ole täydellinen. Tämän ketjun täydentäminen on haaste sikututkijalle. Jokainen yksilö tarvitaan osaksi sukunsa ketjua, joka voi jatkaa satoja ja jopa tuhansia vuosia. Sukututkimustiedostoista voidaan helposti tulostaa monille aikoinaan eläneille henkilöille lukuisia jälkeläisiä, joiden syntymistä kyseinen esivanhempi ei ole voinut tiedostaa. Eikä yksikään ihminen ole olemassa ilman esivanhempiaan, joista valtaosa on jäänyt tälle tuntemattomiksi. Kymmenen sukupolven aikana on jokaisella ollut teoreettisesti noin kaksituhatta esivanhempaa. Erillisten esivanhempien määrää pienentävät sukulaisavioliitot, ilmiötä kutsutaan sikututkimuksessa ”sukupolvikadoksi”.

Maatalousyhteiskunnassa arvostettiin tilan säilymistä suvulla. Vanhimmalle pojalle annettiin usein isänsä etunimi. Tärkeää ei ollut, kuka yksilö vuorollaan oli isäntänä, vaan että tila säilyi suvussa ja siirtyi isältä pojalle.

Aiemmin sikututkimus ymmärrettiin lähinnä saman sukunimen omaavien miesten sukulaisuuksien selvittämiseksi. Jos sukunimi hävisi, suvun sanottiin kuolleen sukupuuttoon. Sitten suvun on ymmärretty jatkuvan samanarvoisesti myös äitien kautta, joten isä- ja äitilinjoja on nykyään tapana tarkastella tasapuolisesti. Ajatuksena on siis oletetun geneettisen periytymisen seuraaminen. Geenitutkimukset voivat nykyään mahdollistaa sukulaisuuden varmistamisen myös sukupolvien takaa, mitä tässäkin tutkimuksessa on suppeasti sovellettu.

Geeniperimä määrittelee yksilön edellytyksiä elämän haasteista suoriutumiseen. Mutta valta, varallisuus tai oppineisuus eivät periä kuin enintään muutaman sukupolven päähän. Mainiikkaillakin suvuilla on ollut nousu- ja laskuvaiheensa. Jokaisen yksilön

on lopulta vastattava itse omasta elämästään ja siinä menestymisestä, vaikkakin halu turvata jälkeläistensä elämän edellytyksiä kuulunee normaaliin vanhemmuuteen.

Sukututkimuksen myötä saa tuntuman elinoloihin eri aikoina. Perhekohtainen tarkastelutapa tuo esiin riipaisevia kohtaloita kulkutautien, onnettomuuksien tai taloudellisten vaikeuksien kohdatessa perheitä voimallisesti. Vaikka lapsia on aiemmin syntynyt paljon, korkea lapsikuolleisuus on rajoittanut väestön kasvua. Myös äidit saattoivat menettää henkensä synnytyksessä. Lasten varhaiseen kuolemaan on ilmeisesti osattu asennoitua osana luonnon järjestystä. Mutta kun esimerkiksi pärnämäkisen Abraham Höltän perheen kaikki kahdeksan lasta kuolivat 1860–1880-luvuilla tauteihin alle 12-vuotiaina, olisi heille suonut tässä seikassa kohtuullisuutta.

Sodatkin ovat vaatineet uhrinsa. Tämän tutkimuksen sukutauluissa mainitaan kaatuneita sisällissodassa lähes 20 sekä talvi- ja jatkosodassa yli 40. Sodilla ja niiden uhalla on epäsäännöllisin välein ollut merkittävä vaikutus myös arkipäivän elämään. Ja olihan Mäntyharju vuosina 1743–1812 jaettuna kahden valtakunnan alueelle. Tutkimuksen kohteena olevat kylät olivat Suomen puolella, mutta kirkkoon oli mentävä Venäjälle.

Eläminen on kaikkiaan ollut aiemmin nykyistä raskaampaa ja hankalampaa. Jos nykyihminen palautettaisiin noihin oloihin, hänellä tuskin olisi henkisiäkään voimavaroja selviytymiseen. Näiden elinolojen erojen tiedostaminen ehkä auttaa suhteuttamaan omia arkipäiväisiä ongelmiamme esivanhempiemme kohtaamiin paljon suurempiin vaikeuksiin.

Höltän kylä on ollut aina liikenteellisesti helposti saavutettavissa. Ensimmäisten vakinaisten asukkaiden arvellaan tulleen kylälle vesiteitä pitkin Heinolan suunnasta. Yksi Suomen ensimmäisistä maantieväylistä, Suuri Savontie, kulki kylän läpi. Nykyisin Viitostie hoitaa samaa tehtävää. Höltän naapurikylä Kuortti onkin tullut tunnetuksi sesonkiaikojen liikenneuuhkistaan.

Höltässä ja sen lähialueella ei ole ratsutiloja eikä herraskartanoita. Niinpä tässä tutkimuksessa tarkastellaan tasapuolisesti niin talollisten kuin renkien ja piikojenkin elämänvaiheita. Itsenäisten talonpoikien on alun perinkin katsottu omistavan omat tilansa, maan viljelemisen katsottiin antavan oikeuden maan omistamiseen. Vakainainen asutus levisi vähitellen laajemmalle sen vuoksi, että eräalueiden omistajat tarvitsivat perheiden ja suvun kasvaessa pysyviä uudisasutuspaikkoja. Erämaat olivat perinteisesti olleet kyläkuntien nautinnassa. Vielä 1520-luvulla 90 prosenttia Suomen taloista oli talonpoikien omistuksessa. Kuningas Kustaa Vaasa laajensi kruunun omistusoikeutta liittämällä laajat asumattomat erämaat valtion haltuun julistaen ne vuonna 1542 Jumalan, kuninkaan ja kruunun omaisuudeksi. Verotuksen tehostamiseksi päätettiin maakirjojen pitämisestä. Veroa maksavat talonpojat luetteloihin kyllitän. Suomen ensimmäinen maakirja oli Hämeen maakirja vuodelta 1539. Maakirjoilla on suuri merkitys sukututkimuksessa. Yhteinäiset kirkonkirjasarjat ovat tavallisempia vasta 1700-luvun alkupuolelta lähtien.

Kirkonkirjoihin ihmiset kirjattiin maaseudulla niin, että jokainen merkittiin kuuluvaksi johonkin taloon. Jokaisen oli käytävä ainakin kerran vuodessa ehtoollisella, käynti merkittiin rippikirjaan. Irtolaisuus oli laitonta, ja siten jokaisen piti päästä jollakin perusteella jonkin talon väeksi. Isäntäväen lisäksi taloissa oli renkejä, piikoja ja erilaisia ammattilaisia kuten suutareita, räätäleitä ja mylläreitä. Taloihin kuului torppia, myös niissä saattoi olla apuväkeä. Läheiset sukulaiset saattoivat jäädä tilalle vanhuudenpäiviä viettämään.

Yksikerroksinen savupirtti oli 1700-luvulla yleisin asuinrakennus. Rakennusmateriaalina käytettiin poikkeuksetta hirssiä. Talven kylmimpinä aikoina tuotiin savupirttiin jopa karjaakin. Lasi-ikkunoita ei savupirteissä ollut, usein savuluukku toimi valoa antavana ikkunana.

Hölttä oli jo varhain perintötila, joka kulki perintönä suvussa. Alue tosin oli läänitetty 1500- ja 1600-luvuilla läänitysherroille, joille isännät maksoivat veronsa. Höltän talon verot menivät vielä 1700-luvulla ratsuväen korpraalin tai kornetin ylläpitoon, ja talo varusti myös sotilaan jalkaväen ruotuun.

Alussa koko Hölttä oli yhtä isoa tilaa. Vuosisatojen kuluessa alue on jaettu moniksi itsenäisiksi tiloiksi. Tila periytyi yleensä vanhimmalle pojalle, mutta muille perillisillekin on lohkottu tiloja. Myös torppa saattoi korvata perintöosan, millä vältettiin tilan pirstoutumista elinkelvottomiin osiin. Puolisot haettiin usein lähituloilta, eräs ratkaisu oli sijoittaa poika kotivävyksi sopivaan taloon. Nykyisin kylän yhdeksästä vanhimmasta kantatilasta kahdeksan on edelleen Höltän ensimmäisen tunnetun asukkaan, Olli Paavonpojan, jälkipolvien hallussa.

Väkimäärän kasvaessa haettiin ensimmäiseksi lisätilaa naapurikyliksi muodostuneilta alueilta. Niinpä Anetun ja Kuortin asukkaissa on ollut myös paljon Olli Paavonpojan jälkeläisiä.

Suku on siis hyvin kiinni juurissaan. Näin on eletty viiden vuosisadan ajan tasaista elämää, joka kuvanee hyvin suomalaisen maaseudun elämänmuotoa kautta sukupolvien yleisemminkin.

Tähän sukukirjaan on koottu eri historiikeissa aikaisemmin julkaistuja tietoja Höltän ja sen naapurikylien historiasta. Uutena tuloksena on pyritty saamaan aikaan kattava esitys mainitun Olli Paavonpojan jälkeläisten muodostaman suvun levittäytymisestä kantatilasta lohkotuille erillisille tiloille, naapurikyliin ja laajemmallekin Pertunmaalle ja Mäntyharjuun sekä lähikuntiin kuten Heinolaan, Hartolaan ja Hirvensalmelle. Talojen, niiden isäntäperheiden ja näiden sukulaisuuksien kuvausten osalta tiedot ulottuvat nykyaikaan. Sukutauluihin on yksityiselämän suojaamiseksi EU:n yleisen tietosuojasetuksen säännösten mukaisesti otettu kuitenkin vain henkilöt, jotka ovat syntyneet yli sata vuotta sitten.

Sukutietojen kokoamisessa merkittävän työn on tehnyt Anttilan talon aiempi emäntä **Helinä Kiesilä**. Tuoreemmat kerätyt tiedot, joita ei julkaista tässä yhteydessä, ovat tallessa ja sukututkimukseen edelleen hyödynnettävissä. Tulevat sukupolvet voivat halutessaan niitä aikanaan julkaista.

Höltän sukua ovat toki muutkin sukututkijat selvittäneet. Heistä mainittakoon erityisesti **Aino Heikkilä** (†) Pertunmaalta, **Tapio Hölttä** Vihdistä, **Teuvo Masalin** Kangasniemeltä ja **Rainer Tyynelä** Mikkelistä, joilta olen saanut ensiarvoisia tietoja ja neuvoja. Olen myös kiitollinen 1920-luvulla Anetussa asuneelle ja Kuortin kansakoulua käyneelle edesmenneelle äidilleni **Laura Nukarille o.s. Danielsson** hänen säilyttämistään kirjeistä ja valokuvista, jotka ovat laajentaneet ymmärtämystäni alueen asukkaista ja tahtumista.

Muista kirjallisista lähteistä poimituissa tiedoissa mahdollisesti esiin tulleiden risiiriittaisuuksien kohdalla on oikea tieto pyritty varmistamaan alkuperäislähteestä. Tämä on osoittautunut hyödylliseksi oikean tiedon löytämisessä. Toisaalta myös esimerkiksi kirkonkirjoissa on havaittu selvästi virheellisiä merkintöjä. Kuitenkin tähän aineistoon varmasti edelleen sisältyy pahoiteltavia virheitä ja vääriä tulkintoja.

Teos ei pyri olemaan tieteellinen tutkimus. Sen vuoksi ei yksityiskohtaisia lähdeviitteitä ole esitetty. Näin luettavuus toivottavasti säilyy parempana. Aineisto tarjonnee silti pohjan laajemman ja täydellisemmän sukututkimuksen laatimiselle. Sukututkimushan ei voi koskaan olla täysin valmis, sillä aina on mahdollisuus löytää jotain uutta.

Höltän kylän tilojen kehitystä on tutkinut Lampilan talon miniä, Kansallisarkistossa työskentelevä ylitarkastaja, filosofian maisteri **Tiina Hölttä**. Liitteenä olevassa taulukossa on eritelty Höltän kylän tilajako 1980-luvun tilanteessa. Tilatietojen tarkastelu vaatii tuekseen karttaa. Ajantasainen kartta on selattavissa verkossa osoitteessa *maanmittauslaitos.fi/asioi-verkossa/karttapaikka*, jossa on myös vanhempia karttaversioita.

Kirjaan otettujen kuvien määrää on valitettavasti jouduttu rajoittamaan sivumäärän hallitsemiseksi.

Esitän parhaimmat kiitokseni edellä mainituille henkilöille tuloksekkaasta yhteistyöstä, lähdeluettelossa mainittujen aineistojen laatijoille niistä hyödyntämistäni arvokkaista tiedoista sekä sukulaisille ja kyläläisille muisteluista, keskusteluista ja vinkeistä.

Teoksen toiseen painokseen on korjattu ja täydennetty lukijoiden esiin tuomia virheitä ja lisäysehdotuksia. Näistä suuret kiitokset ehdotuksia esittäneille.

Toivon lukijoille mielenkiintoisia elämyksiä sukulaisten parissa.

Mäntyharjussa 2025

Eero Nukari

Höltän, Anetun ja Kuortin tilat ja asukkaat

Nimen Hölttä alkuperäksi on esitetty viikinkiaikaista metsään tai puihin liittynyttä lisäniemeä. Erääksi vaihtoehdoksi on myös ehdotettu väännöstä saksalaisen tai alankomaalaisen sotilaan tai kauppamiehen nimestä. Hölttä-sukunimeä on esiintynyt runsaasti Mäntyharjussa, Pertunmaalla ja Hartolassa. Hölttä on myös kylän ja usean talon nimenä tällä alueella. Hölttä-nimiset ovat, toisin päin kuin tavallisesti, antaneet nimensä monesti myös talonsa nimeksi. Nämä Höltät ovat olleet tämän tutkimuksen kohteena ja tulosten mukaan saman kantaisän jälkeläisiä.

Nykyisin Pertunmaan kunnan, aikaisemmin Mäntyharjuun kuuluneet Höltän, Anetun ja Kuortin kylät ovat vallitsevan käsityksen mukaan saaneet asutuksensa Lammin ja Kosken Pääjärveltä sekä Hollolan Vesijärveltä Heinolan ja Mäntyharjun vesiä pitkin Savoon johtaneen hämäläisten erätien ansiosta. Höltän ja Anetun arvioidaan syntyneen jo 1300-luvun puolella, Kuortin 1400-luvulla.

1500-luvulla kolmen maakunnan eli Hämeen, Savon ja Karjalan rajat kohtasivat Mäntyharjussa Tarhaveden ja Juolasveden välisessä salmessa sijaitsevassa Naulasaaressa. Kirkollisesti Mäntyharjun tuleva alue kuului viiteen seurakuntaan: Iittiin (mm. Hölttä, Anettu ja Kuortti), Hollolaan, Sysmään, Taipalsaareen ja Mikkeliin. Iitin seurakuntaan muodostetun Mäntyharjun kappelin kappalaiseksi määrättiin sotilaspappi Jaakko Pietarinpoika (Jacobus Petri). Hän halusi muodostaa koko Mäntyharjusta itsenäisen kirkkoherrakunnan ja matkusti Tukholmaan esittämään asiaansa valtionhoitajana toimineelle Kaarle-herttualle. Tulos oli myönteinen. Seurakunta perustettiin vuonna 1595. Mäntyharjun seurakunnan perustaminen tapahtui rauhattomana aikana, jolloin luterilaisuus Ruotsin valtakunnassa oli saanut ankarasti puolustautua torjuakseen katolilaista vastarynnistystä, kunnes Upsalan kokouksessa vuonna 1593 luterilainen Augsburgin uskontunnustus oli hyväksytty Ruotsin kirkon uskontunnustukseksi. Uusi pitäjä oli hyvin hajanainen, kolmen maakunnan lisäksi alue jakaantui kuuden eri hallintopitäjän alueisiin: Savon puoli kuului Pellosiemeen, Karjalan puoli Taipalsaareen ja Hämeen puoli jakaantui Asikkalan, Sysmän, Hollolan ja Uudenkylän kesken. Kylistä Hölttä ja osa Kuortista kuuluivat Asikkalan Viitailan neljänneskuntaan sekä Anettu Asikkalan pitäjän Asikkalan neljänneskuntaan. Kuortin Kyhkylä kuului Sysmän Koskipään neljänneskuntaan.

Anetun kylä tuli vuonna 1571 rälssimaaksi ratsumestari Hans Boijelle läänitetyn ja lopulta Arvid Henrikinpoika Tawastille (n. 1540 – 1599) päätyneen Asikkalan Urajärven neljänneskunnan myötä. Vuonna 1588 Tawastille annettiin Urajärven sijaan Asikkalan neljänneskunta, ja Urajärven neljänneskunta palautui kruunulle. Tawast oli kuningas

Sigismundin luottohenkilöitä 1590-luvun sisällissodan vuosina, ja kiitokseksi uskollisuudesta hän sai Viipurin linnan päällikkyuden vuonna 1598. Linna joutui kuitenkin Kaarle herttuan joukoille syksyllä 1599, ja Tawastin elämä päättyi Kaarle herttuan toimeenpanemiin teloituksiin Viipurissa. Anetun läänitysherraksi tuli vuonna 1602 balttilainen sotakomissaari Adam Schrapfer (n. 1570 – 1630), jolla oli laajat läänitykset myös Asikkalassa. Läänitys muutettiin lahjoitukseksi vuonna 1617. Kuortti oli läänitettynä 1600-luvun alussa Fromhold Patkullille, samoin Hölttä ainakin vuodesta 1615. Hölttä ja Kuortti liitettiin Schrapferin perikunnan omistamiin tiloihin vuonna 1640 korvauksena hänen läänityksillään Asikkalassa olleista verovapaista ratsutiloista. Hölttä ja Kuortti siirtyivät edelleen 12.8.1648 sotapäällikkö Claes Boijelle korvauksena eräistä kenraali Arvid Forbuksen ostamista tiloista Hollolan Niinikoskella. Läänitykset palautettiin kruunulle neljänneksenperuutuksena vuonna 1674 ja peruutettiin isossa reduktiossa vuonna 1684.

Mäntyharjun vanhimpia kirkonkirjatietoja on säilynyt vuodesta 1681, mutta kattavammin tietoja on vasta 1730-luvulta alkaen. Rovasti Matthias Bartholdi Mollerus kuoli vuonna 1714, eikä kirkonkirjoja sen jälkeen kirjoitettu kunnolla. Venäläiset asettivat hänen tilalleen Georg Nigraeuksen, joka oli ollut Ristiinan kirkkoherrana vuodesta 1702, mutta hävisi Mäntyharjusta pian jonnekin. Vasta vuonna 1722 isovihan päättäneen Uudenkaupungin rauhan jälkeen seurakunta sai kirkkoherrakseen entisen sotilasapin Johan Gestrinin, hänetkin erotettiin rettelöinnin vuoksi virastaan vuonna 1730.

Vuonna 1743 hajanaisuutta lisäsi vielä pikkuvihan päättäneen Turun rauhansopimuksen mukainen Ruotsin ja Venäjän välinen valtakuntien raja, joka halkaisi pitäjän kah tia. Raja noudatti ensin Kymijoen linjaa, kulki sitten Vuohijärvestä Sarka- ja Juolasvettä myöten Naulasalmen, Miekankosken ja Pyhäkosken kautta Pyhäveteen ja jatkui sitten sen halki Kiepinsalmen kautta edelleen kohti Saimaata. Seurakunnan toiminta jatkui kuitenkin ennallaan yhtenä seurakuntana rajan molemmin puolin, ja Venäjän puolella sijaitsevaan kirkkoon pääsi kulkemaan ilman passia. Kuitenkin Ruotsin puoleinen osa oli Porvoon tuomiokapitulin hallinnossa ja Venäjän puoleinen osa Venäjän hallituksen toimesta perustetun Haminan konsistorin valvonnassa. Mutta venäläisten asettama pappi taas hävisi jonnekin. Elämä pappilan liepeillä oli hurjaa ja levotonta. Nämä seikat voivat olla syynä siihen, ettei kirkonkirjatietoja ole noilta vuosilta.

Kaikkien hallintomiesten, voutien, nimismiesten, siltavoutien ym. kruununpalvelijoiden asuinpaikat sijaitsivat pitäjän rajojen ulkopuolella. Seurauksena tästä hajanaisuudesta oli suuri rauhattomuus ja suoranainen sekasorto, mikä antoi aiheen ja tilaisuuden lukuisalle irtolaisrahvaalle kurittomaan liikkumiseen toisesta hallinto- ja käräjäpiiristä toiseen välttellessään esivallan valvontaa ja kurinpittoa ja saadessaan näin mahdollisuuden ilki- ja väkivallan harjoittamiseen järjestys- ja tuomiovallan ulottumattomissa. Mäntyharjusta tuli yhtenäinen käräjäkunta vasta vuonna 1757.

Virallisesti saman valtakunnan osana koko Mäntyharju oli seuraavan kerran vasta vuonna 1812, kun se liitettiin Kymenkartanon lääniin. Hölttä ja Anettu kuuluivat

kuitenkin vielä vuonna 1820 Asikkalan hallintopitäjään, vaikka ne jo kahden ja puolen vuosisadan ajan oli luettu Mäntyharjun kappeliin tai kirkkoherrakuntaan. Mikkelin läänin osa Mäntyharjusta tuli vuonna 1831. Paistjärven kylä siirrettiin vuonna 1853 Mäntyharjusta Heinolan pitäjään. Kunta Mäntyharjusta tuli vuonna 1868 ensimmäisen kunnallisasetuksen tultua voimaan. Suuren muutoksen kunta koki vuoden 1926 alussa, kun Pertunmaan kunta ja seurakunta perustettiin. Siihen saakka Pertunmaa oli ollut Mäntyharjun laajimman kylän nimenä. Uuteen Pertunmaan kuntaan liitettiin suurin osa Pertunmaan kylästä osan silti jäädessä vielä Mäntyharjun alueelle, lisäksi liitettiin Mäntyharjusta Höltän, Anetun, Kuortin ja Kuhajärven kylät kokonaan ja muutama talo Toivolan kylästä sekä osia Hartolasta ja Joutsasta.

Pertunmaan seurakunta yhdistyi jälleen 1.1.2016 Mäntyharjun seurakuntaan Pertunmaan kunnan jäädessä vielä itsenäiseksi, kunnes Pertunmaan ja Mäntyharjun kunnat yhdistyivät vuoden 2025 alussa. Nykyisen maakuntajaon mukaan Mäntyharju on kokonaisuudessaan osa Etelä-Savoa. Aikoinaan Hölttä, Anettu ja Kuortti kuuluivat historialliseen Itä-Hämeen maakuntaan.

Höltän, Anetun ja Kuortin kylien henkikirjaväkiluku sekä talojen ja torppien yhteismäärä olivat vuosina 1870 ja 1910 seuraavat:

	Henkikirja- väkiluku		Talot ja torpat	
	1870	1910	1870	1910
Hölttä	198	292	22	20
Anettu	301	317	35	32
Kuortti	152	185	16	20

Höltän kylä

Asikkalan Viitailan neljänneskunnan pääalueet sijaitsivat Vesijärven länsipuolella keskeisinä kylinään Kurhila ja Iso-Äiniö. Höltän kylän asutuksen alkuperästä ovat muistoina paikannimistössä Asikkalan Iso-Äiniöllä Höltinsuo sekä Höltässä olevat Asikkalanniemi, Asikkalanluoto, Asikkalanaho ja Asikkalanmäki.

Höltän talo sijaitsi Riihiniemellä Ylä-Räävelin pohjoisrannalla, ja se oli jo 1600-luvulla omana maakirjakylänään ja jakokuntanaan.

Höltän talon nimi on mainittu asiakirjoissa ensi kerran vuonna 1527 maakauppojen yhteydessä: Etelä-Suomen laamanni Erik Fleming (1487–1548) kuulutti 30.1.1527 kihlakunnan kiertokirjeellä, että ”Lasse [Hollolan] Uskilasta on esittänyt oikeudelle myyneensä Kankimäenmaan, jota on kutsuttu myöhemmin Kankijoenmaaksi, Olli Paavonpojalle Höltästä, jonka takamaan hän, Lasse, on saanut avio-oikeudella ja vastaanottanut siitä 80 markkaa Kaarle-kuninkaan rahassa sekä yhden seitsemänvuotiaan härän, 26 tynnyriä ruista, yhden tynnyrin kauraa ja 15 vakkaa herneitä ja 27 vakkaa syysvehnää.”

Toisen tiedon mukaan Hollolan Uskilalla oli 1500-luvulla Höltässä myös Kankaanmäenmaa-niminen palsta, joka käsitti koko Höltän pohjoisosan Kangaslammita Pitkäjärvelle. Sen viimeinen omistaja Söyrinki Niilonpoika myi sen vuonna 1527 Martti Henrikinpojalle, joka myös asui Höltässä ja saattoi käyttää palstaa paremmin. Tämä myös Matti Henrikinpojaksi nimetty talollinen lienee maakirjassa mainittu Martti Henrikinpoika, joka eli Höltän talossa ainakin vuosina 1527–1543.

Yhtenä Räävelin seudun vanhimmista asumuksista Hölttä kykeni 1600-luvulla vараamaan itselleen Ylä-Räävelin suuret saaret sekä järven eteläpuolelta kaksi suurta erämaata, Suurenniemenmaan Enonveden suun itäpuolelta ja Särkeniemen sen länsipuolelta. Lisäksi pohjoisessa olivat suuret takamaat. Höltän ja Asikkalan kylien välillä oli vuonna 1660 riitaa Suurenniemenmaasta. Samoin Höltän kylällä oli ainaista riitaa Mäntyharjun Enonlahden kylän kanssa kylien välisestä rajasta. Enonlahden kylä käsitti ennen isojakoa vain Sihvolan yksinäistalon, joka rajoittui Suurenniemenmaahan. Höltällä oli myös vuonna 1675 riita Asikkalan Pulkkilan kyläläisten kanssa Särkeniemen omistuksesta. Pulkkilan kylässä oli eräällä talolla Särkeniemen ulkoma, joka oli kymmenien kilometrien päässä kantatilasta, mutta varsin lähellä Hölttää, niin että se voitiin vuonna 1675 sopivasti myydä Höltän isännälle. Asikkalan miehet möivät myös kaukaisilla eräsijoilla olevat kaskimaansa Höltän miehille.

Ilmeisesti näiden lisäysten jälkeen Höltän tila oli laajimmallaan. Isojaon aikaan 1800-luvun alussa tilan pinta-alaksi mainitaan yli 2 900 hehtaaria. Siihen kuului yli 20 kilometriä Ylä-Räävelin ja Enonveden rantoja, Peruveden Koivulahden pohjukka, Valkjärven eteläosa, Pitkäjärven eteläosa, Särkilammin itäosa ja Kangaslammin länsiosa sekä

parikymmentä saarta. Lisäksi maiden sisällä on omia järviä ja lampia: Avijärvi, Horpunlampi, Pyöriälampi, Iso-Pyöriä, Pieni-Pyöriä, Viitalampi, Mustalampi, Paskolampi, Puhumattomanlampi, Kaijanlampi, Sarlampi, Terrilammit, Ahvenlampi, Haukilammit ja Tälampi.

Höltän talon osakkaat pysyttelivät pitkään vanhassa kylässä Riihiniemellä, ja tila säilyi jakamattomana. Kantatilan ainoa tonttipaikka oli nykyisen Peltolan läheisyydessä.

Hölttä on muutettu virallisesti kyläksi maanmittaushallituksen päätöksellä vasta 3.3.1982, mikä on merkitty maarekisteriin 10.9.1982. Siihen asti Hölttä mainitaan asiakirjoissa Höltän yksinäistalona n:o 1, perintötalo. Kuitenkin jo aikaisemmissakin maakirjoissa, henkikirjoissa ja kirkonkirjoissa Hölttä mainitaan kylänä.

Vuonna 1539, jolta vuodelta on ensimmäinen Hämeen maakirja, Höltän talon isäntänä oli Paavo Ollinpoika Hölttä. Tosin paikan nimenä maakirjassa oli tuolloin Laikonniemi. Paavo Ollinpojan suoria jälkeläisiä on nykyaikaan asti tiedossa noin 6 500, joista oheisissa sukutauluissa on mainittu lähes 3 700. Hänen jälkipolviensa hallinnassa on harvinaisella tavalla edelleen kylän yhdeksästä suurimmasta tilasta kahdeksan: Anttila, Mäentalo eli Antinmäki, Jussila, Moukkula, Lampila, Heikkilä, Uutela eli Vierula ja Likasenlahti. Kantataloista vain Peltola on päätenyt suvun ulkopuolelle. Isännät ovat olleet kylän nimen mukaisesti sukunimeltään Hölttiä, kunnes vävyjä tuli isänniksi taloihin. Nykypäivänä Hölttä-nimi on vain Lampilan isäntäväellä, muiden talojen haltijoilla on seuraavat sukunimet: Anttilassa Kiesilä, Antinmäellä ja Moukkulassa Leppä, Jussilassa Törnroos, Heikkilässä ja Vierulassa Vekkelä sekä Likasenlahdessa Kuhanen.

Maatalousseurojen keskusliiton valtuuskunta ja Mikkelin läänin maanviljelysseuran johtokunta antoivat yhdessä 30.11.1956 Höltän taloille maatilakunniakirjat tunnustukseksi sukupolvelta toiselle jatkuneen viljelyperinteen vaalimisesta.

Paavo Ollinpojan jälkeen Höltän isäntänä jatkoi vuodesta 1560 hänen poikansa Olli Paavonpoika. Lisäksi toisena isäntänä Höltässä oli Olli Pekanpoika vuosina 1564–1573. Näiden kahden Ollin keskinäisestä sukulaisuudesta ei ole tietoa. Vuodesta 1574 isäntänä oli Olli Pekanpojan poika Martti Ollinpoika. Martti Ollinpoika on vuonna 1574 merkitty maakirjoihin pohjautuvassa Suomen asutuksen yleisluettelossa erikseen Olli Paavonpojan riville, jossa Olli on viimeisen kerran mainittu isännäksi vuonna 1571. Siitä alkaen Hölttään on merkitty vain yksi jousi eli Martti. Jousella tarkoitettiin vähintään 15-vuotiasta jousen viritykseen pystyvää miestä. Vuonna 1579 on jo merkitty kaksi jousta. Ilmeisesti Olli Paavonpojan poika Perttu on silloin ollut jo 15-vuotias, ja hänet onkin merkitty isännäksi vuonna 1585, jolloin Höltän isännys jakautui tasan molemmille sukuhaaroille, ja molemmilla oli tuolloin yksi jousi. Olli Paavonpojan haarassa on ehkä odotettu Pertun kasvamista isäntäikään, ja niinä vuosina Martti Ollinpoika on isännöinyt myös Olli Paavonpojan perillisten osuutta. Vuodesta 1585 Martti oli vain Olli Pekanpojan sukuhaarassa isäntänä vuoteen 1588, jolloin isännyyttä siirtyi jatkamaan vuoteen 1594 saakka hänen tuolloin Kuortissa asunut veljensä Tuomas Ollinpoika.

Asikkalan käräjillä vuonna 1634 oli lautamiehenä Lauri Martinpoika ja seuraavana vuonna Lauri Ollinpoika, molemmat Höltästä. Lauri Martinpoika oli ilmeisesti Martti Ollinpojan poika, ja Lauri Ollinpoika todennäköisesti joko Olli Paavonpojan tai Olli Pekanpojan poika. Taloista ei aina ollut lautamiehenä tilikirjoihin merkitty isäntä, vaan veli, poika tai joku muu lähimies, jolla oli paremmin aikaa istua käräjillä.

Tuomas Ollinpoika muutti vuonna 1608 Mäntyharjun Kukonkorpeen 14 vuotta autiona olleeseen Niilo Matinpojan taloon, jota ryhtyi viljelemään. Höltän osatilat yhdistettiin vuonna 1595, ja isäntänä jatkoi Perttu Ollinpoika enintään vuoteen 1613 saakka. Maakirjoihin ei jokaisen vuoden kohdalle tehty aina merkintää. Isännyyden vaihtumisesta ei tällöin saada tarkkaa vuositietoa, vaan arvio aikavälistä.

Heikki Pertunpojasta tuli koko tilan isäntä aikaisintaan vuonna 1609, ja hän jatkoi isännyyttä enintään vuoteen 1623. Hänen veljensä Paavo Pertunpoika oli koko tilan isäntänä aikaisintaan vuodesta 1622 vuoteen 1633. Tila jaettiin taas vuonna 1634 kahdeksi osatilaksi, ja Paavo Pertunpoika jatkoi vielä toisen osatilan isäntänä seuraavaan vuoteen, minkä jälkeen isännäksi ryhtyi hänen poikansa Markku Paavonpoika. Toista osatilaa isännöi Heikki Pertunpojan poika Matti Heikinpoika. Osatilat yhdistettiin vuosien 1657 ja 1661 välillä, tarkkaa aikaa ei tiedetä. Matti Heikinpojan jälkeläisinä ja yhdistetyn tilan isäntinä oli vuoteen 1760 asti neljä peräkkäistä samannimistä Matti Matinpoikaa.

Höltän talo oli seuraavien isäntiensä aikana Uudenmaan ja Hämeen läänin ratsuväkirykmentin (vuodesta 1721 rakuunarykmentin) Ylä-Hollolan komppanian korpraalin, vuodesta 1683 alkaen kornetin, etuisuustalo: Matti Heikinpoika (osatilan isäntänä 1634 – enintään 1661), Markku Paavonpoika (osatilan isäntänä 1636 – enintään 1661), Matti Matinpoika (isäntänä aikaisintaan 1657 – enintään 1690), Matti Matinpoika (isäntänä aikaisintaan 1688 – 1712) ja Matti Matinpoika (isäntänä 1712–1741). Tämä tarkoitti, että talon verot menivät korpraalin tai kornetin ylläpitoon. Höltän ja Kousaniemen talot varustivat yhdessä myös ruotusotilaan Hämeen jalkaväkirykmentin Sysmän komppanian ruotuun 124. Sotilaat oletettavasti osallistuivat Ruotsin tuolloin Euroopassa käymiin sotiin, joita olivat kolmikymmenvuotinen sota 1618–1648, Skoonen sota 1674–1679, suuri Pohjan sota 1700–1721 sekä Hattujen sota ja pikkuviha 1741–1743.

Edellä mainituista isännistä Matti Heikinpoika yritti itsekin vuonna 1657 ratsupalvelusta Ylä-Hollolan komppaniassa, mutta yritys päättyi jo seuraavana vuonna. Hänen poikansa Simo Matinpoika oli ollut jalkaväen sotilas ainakin vuonna 1653 ja toinen poikansa Perttu Matinpoika ratsumies, joka mainitaan hukkuneeksi vuonna 1662, ilmeisesti sotakentillä. Myös Höltän osatilan isäntä Markku Paavonpoika mainitaan jalkaväen sotilaana ennen isännyyttään vuonna 1634 ja tämän poika Perttu Markunpoika ratsumiehenä vuosina 1654–1656. Jalkaväen sotilaina mainitaan myös vuonna 1653 Mikko Paavonpoika Hölttä, vuosina 1710–1728 Tuomas Simonpoika Hölttä, vuosina 1728–1735 Paavo Pertunpoika, vuodesta 1735 ainakin vuoteen 1747 Matti Hölleen (1699–1776), 1700-luvun jälkipuoliskolla edellisen pojat Matti Matinpoika Hölleen eli Höltin (s. 1720),

Ensimmäinen maininta alkuaan Asikkalan pitäjään, sittemmin Mäntyharjun kuntaan ja välillä itse-
näiseen Pertunmaan kuntaan kuuluneen Höltän kylän vanhimmasta tunnetusta asukkaasta, koko
kylän kattaneen Höltän tilan isännästä Olli Paavonpojasta on vuodelta 1527. Tässä sukukirjassa
tarkastellaan hänen jälkipolviaan ja suvun laajenemista kantatilalta lohkoille erillisille tiloille,
naapurikyliin Anettuun ja Kuorttiin, laajemmallekin Pertunmaalle ja Mäntyharjuun sekä lähikuntiin
kuten Heinolaan, Hartolaan ja Hirvensalmelle. Nykyisin Höltän kylän yhdeksästä suurimmasta tilasta
kahdeksan on edelleen Olli Paavonpojan jälkipolvien hallussa. Isännät olivat sukunimeltään Hölttiä,
kunnes vävyjä tuli isänniksi taloihin. Nykypäivänä nimi Hölttä on vain yhden tilan isäntäväellä,
muiden kantatilojen haltijoilla on nimenä Kiesilä, Kuhanen, Leppä, Törnroos tai Vekkele. Suvun muita
yleisimpiä sukunimiä ovat olleet Ahvenainen, Kärpänen, Marttila, Sauvala ja Volanen. Talojen, niiden
isäntäperheiden ja sukulaisuuksien kuvausten osalta tiedot ulottuvat nykyaikaan. Sukutauluihin on
yksityiselämän suojaamiseksi otettu vain henkilöt, jotka ovat syntyneet yli sata vuotta sitten.
Perhekohtaisiin sukutauluihin sisältyy noin 6100 henkilön tietoja enimmillään 17 sukupolvea.
Henkilöistä 3680 on Olli Paavonpojan suoria jälkeläisiä, 1370 heidän puolisoitaan ja 1050 puolisoitten
vanhempia. Liitteenä on taulukko Höltän kylän tiloista 1980-luvun tilanteessa.

Kansi: Karmin torppa, arkkitehti Erkki Elomaan akvarelli 1950-luvulta.

Elomaan vanhemmat olivat hankkineet perheen kesäasunnoksi Karmin naapuritontilla sijaitsevan
Ruoholahden talon, jonka oli rakentanut vuonna 1935 Karmin torpassa syntynyt Eino Siltovuori
ensimmäiseksi omaksi kodikseen. Karmin torppa purettiin 1950-luvun lopulla ja sen tilalle
rakennettiin uusi rakennus.

Toinen, tarkistettu painos.

BoD

